

POETSKA TERMINOLOGIJA LJUBAVI U UZRITSKOJ POEZIJI

Malo je naroda i književnosti koji su toliki značaj posvetili ljubavi, kao što su to Arapi i arapska književnost. Ovaj rad se bavi poetskom terminologijom uzrirske (platonске, pustinske ljubavne) poezije, nastale krajem 7. veka nove ere u severnom delu Arapskog poluostrva. Rad tretira divane² trojice najznačajnijih uzritskih pesnika toga vremena Džemila (Ġamil), Medžnuna (Maġnun, njegovo pravo ime je Qajs) i Kusejra (Kuṭayr). Ova trojica pesnika su skoro čitave divane posvetili svojim ljubavima po kojima su oni i danas poznati u arapskoj i nearapskoj književnoj arabistici: Busajna (Buṭayna), Lejla (Layla) i Aza (‘Azza).

Cljučne reči: arapska ljubavna poezija, ljubav, strast, čežnja, pustinja, Arapsko poluostrvo

Uvod

Malo je naroda i književnosti koji su toliki značaj posvetili ljubavi kao što su Arapi. Još od preislamskog perioda ljubav je bilo osećanje o kojem su pevali pioniri arapskog pjesništva. Prvi stihovi Imru’u al-Qajsove Muallaqe govore o ljubavi i sećanju na dragu.

Govoreći o ljubavi arapski pjesnik peva:

*Dva slova radi kojih je svet sazdan,
Koliko li značenja punih suštine oni nude.*

Tema ljubavi je bila veoma bliska srcima Arapa te su joj, zbog toga, dali veoma mnogo imena. Ljubav je bila nešto što su dobro poznavali i što im je često bilo u srcima. Oko ljubavi su objedinjeni veličanje, pažnja i naklonosti

---

¹ r_semir@yahoo.com

² Zbirka poezije.

pesnika. O značajnom mestu ljubavi kod Arapa dovoljno govori podatak da postoji više od šezdeset termina koji se odnose na ljubav (al-Ġawzija, 1999, str. 13). Ibn Qayim u svom delu o ljubavi *Rawḍatu al-muḥibbin wa nuzhatu al-'ašiqin* navodi većinu ovih izraza, od kojih su posebno u uzritskoj poeziji frekventni sledeći: *al-maḥabba*, *al-'alaka*, *al-hawa*, *al-ṣababa*, *al-šawq*, *al-kalaf*, *al-'išq* i mnogi drugi koje ćemo u radu spomenuti.

Posebno mesto u ljubavnoj poeziji zauzimaju arapski uzritski pesnici. To su pesnici koji su pevali o platonskoj ljubavi prema svojoj dragoj. Takvih pesnika u arapskoj književnosti je više, a ovaj rad će se bazirati na analizi divana trojice najpoznatijih: Džemila (Ġamil), Medžnuna (Mağnun, njegovo pravo ime je Qajs) i Kusejra (Kuṭayr). Ova trojica pesnika su skoro čitave divane posvetili svojim ljubavima po kojima su oni i danas poznati u arapskoj i ne-arapskoj književnoj arabistici: Busajna (Buṭayna), Lejla (Layla) i Aza ('Azza). Pored ova tri divana, koji su mi poslužili kao izvori, za obradu leksike koristio sam nekoliko rečnika arapskog jezika, a najčešće al-Šiḥaḥ i Tağ al-'arus.

Uzritska poezija i najpoznatiji predstavnici

Da bi tema bila jasnija, neophodno je, na samom početku, reći nešto o nastanku, razvoju i osnovnim karakteristikama ove poezije. Naravno, prostor ne dozvoljava da se opširnije o tome govori pa ćemo dati samo osnovne naznake.

Ova poezija veže se za arapsko beduinsko pleme Banu Uzra (Banu 'Udra), jedan od mnogobrojnih ogranaka plemena Kuda'a (Quda'a). Naseljavali su severni Hidžaz, pustinjski predeo Arapskog poluostrva i njihove nastambe su se nalazile Wadu al-Qura (Dolina sela). Ova dolina je bila bogata datulama i uzriti su živeli u prilično povoljnim uslovima. Seljenja, koja su karakteristična za beduine, nisu bila toliko česta. Govoreći o uticaju prirodne sredine na poeziju uzritskih pesnika, Šawqi Đajf kaže: „To je imalo snažan uticaj na poeziju, koju su za sobom ostavili uzritski pjesnici. Kod njih nisu bili zastupljeni al-ḥamasa³ i al-fahr⁴, koji su bili rašireni u Nadždu. Njihova poezija dobija novu crtu, čija okosnica je percepcija osjećanja i ljubavnog bola u kojoj se nalazi.“ (Daif, 1999, p. 22)

Mnogo je pesnika koji pripadaju ovoj plejadi. Ono što je karakteristično za njih jeste da svaki od njih, uz svoje ime, nosi i ime svoje voljene. Tako imamo: Džemila i Busajnu, Medžnuna i Lejlu, Kusejra i Azu...

³ Pesme o ratničkim podvizima.

⁴ Pesme kroz koje pesnik hvali sebe.

Uzritska poezija je poezija arapske pustinje. To je poezija u kojoj beduinski pesnik iskazuje svoja iskristalisana i istančana osećanja ljubavi, čežnje, ljubavnog žara i bola prema svojoj dragoj, jedinom cilju svih njegovih stremljenja, ali, ujedno, i jedinim izvorom njegovog bola i patnje. To je poezija čiste, nepatvorene, platonske nematerijalizovane ljubavi, koja nagoni pesnika da luta pustinjskim prostranstvima, goneći svoje stado, peva o svojoj dragoj, a, neretko, zanesen tom ljubavlju i gubi razum. Tako je malo onih koji su čuli za Qajsa b. Maluha, ali teško je naći nekoga da nije čuo za Medžnuna (čoveka pod uticajem ğina-demona, obuzetog, poludelog). To je ime koje ga mnogo jasnije predstavlja i mnogo upečatljivije opisuje od ovog prethodnog. Uzritski pesnik nastoji dostići svoj najuzvišeniji cilj, blizinu i ljubav svoje drage, suštini svoga života.

Vraćajući se iz Damaska, Kusejr je naišao na povorku s umrlim. Saznavši da se radi o njegovoj voljenoj ‘Azzi, izgubio je svest. Nakon što je došao sebi, otišao je na njen grob i žalosno pevao:

*Ti si svetiljka u tami, vitkog stasa, vrhunac mojih želja
Poput si jutarnjeg sunca koje zracima obasja usnule oči.* (Kutayir, 2004, p. 72)

Možda je najbolja definicija ovog plemena i njegovih žitelja ona koju je izrekao Hajne, prenoseći tradicionalnu legendu, u svojoj *Azri* „iz plemena starih Azra što za ljubav glavu gube i umiru kada ljube.“

Uzritska interpretacija ljubavnih osećanja bila je vezana sa asketskim stremljenjima monoteističkog islama. Kontinuitet ljubavnih osećanja nije bio svojstven za preislamsku poeziju. Isto tako, to osećanje nije bilo do te mere opevano ni u lirici gradskih pesnika omajadskog perioda. Uzritski pesnici su svojim pesmama u sferu intimnog preneli univerzalnu ideju islama. Jedan Bog – umesto brojnih preislamskih božanstava, jedna univerzalna muslimanska zajednica al-umma – umesto brojnih plemena. Isto tako je taj ideal prenesen na sferu ljubavi. (Фильштински, 1977, стр. 212)

Vremenski posmatrano, uzritska poezija pripada epohi omajadske književnosti *al-aşru al-umawi*, koja obuhvata sedmi vijek po Hristu, a drugi po Hidžri.

U nastavku rada, obradićemo najzastupljenije termine ljubavi u ovoj poeziji.

al-Ḥub (ljubav)

Prema mišljenju nekih autora, osnova riječi *ḥubbun*, *maḥabba* jeste *al-ṣafa’* – čistoća, jer Arapi kada žele da kažu da neko ima čiste i blistave zube kažu *ḥababu al-asnan* (al-Ġawzija, 1999, str. 15). Autor Taĝa kaže: „*Aḥabba al-b’airu-* za devu koja legne i neće ustati. To je ona deva koja, usled bolesti,

legne na zemlju i ne može ustati u takvom stanju ostaje sve dok ne ugine ili bude izlečena.“ (al-Zubaydi, 1965, p. 220/3). Ovim se želi ukazati na stanje zaljubljenog srca, koje, poput bolesne deve vezane za zemlju, biva vezano za srce svoje drage i u takvom stanju ostaje sve dok se ne izleči, ili, iz prevelike ljubavi, umre. U tom smislu su i brojni stihovi, koji će biti navedeni, a i poziv jednog od uzritskih pesnika, koji poziva one koji iza njega ostanu da na njegovom nadgrobnom spomeniku zapišu da je umro kao *qatilu al-ḥubb/žrtva ljubavi*. Postoje i mnoga druga značenja ovog korena, od kojih je bitno istaći sledeća. *Al-abbetu* – semenka neke biljke. (al-Zubaydi, 1965, p. 221/3). Ljubav je poput semena, zasejanog u srcu zaljubljenog, iz kojeg klija i raste biljka ljubavi. *Al-ḥabbetu* označava i ono što nosi voda u naletu bujice. (al-Zubaydi, 1965, p. 221/3). U tom smislu, ljubav bi označavala i uznemirenost i uzbuđenje prilikom susreta voljene. Izraz *ḥabbetu al-qalb* u arapskom jeziku takođe označava i najskrivenije dubine čovekovog srca. To je i crni ugrušak krvi koji se stvara u ljudskom srcu (al-Zubaydi, 1965, p. 223/3). Ovaj izraz označava i čašu ispunjenu vodom ili peskom u kojoj ništa više ne može stati (al-Zubaydi, 1965, p. 224/3). Takvo je i srce zaljubljenog, ono je ispunjeno ljubavlju prema voljenom i u njega ništa, pored te ljubavi, ne može stati. On je slep za sve druge, osim za svoju voljenu. To je karakteristika individualizma uzritskog pesnika, to je ono što mnogi arapski i nearapski kritičari nazivaju *tewḥidu al-ḥub* ili „ljubavni monoteizam“ u čemu su uzritski pesnici nadmašili sve ostale arapske pesnike.

U sledećih nekoliko primera pokazaćemo upotrebu ove reči u divanima trojice uzritskih pesnika.

Džemil peva svojoj Busajni:

*Zbog tebe me, Busejno, prijatelji kore,
Ne grdite me, ljubav je moje srce rascepila.*

Ljudi misle da mi je u medicini spas

Ali, Bogami, Busejno, ti si lek mog slepila. (Ćamil, 2008, str. 37).

Na drugom mestu kaže:

Kidaju li se utrobe zaljubljenih poput moje

Koja se od ljubavi prema Besni cepa. (Ćamil, 2008, p. 43)

Medžnun govori o neizmjerne ljubavi prema Lejli i kaže:

Kako, kad mi je ljubav vezala srce

Kao što je uže sputilo kofu (Magnun, 2008, str. 14).

Za Medžnuna je ljubav osećanje koje se ukoreni u srcu i iz njega ne može izaći. Ta spona ljubavi i srca očigledna je u prethodnom stihu, da bi u narednom kazao:

Ljubav prema njoj se raspupuljila u mom srcu

I uprkos stegama, nikada neće ugasnuti (Magnun, 2008, str. 14).

Kusejr kaže:

*Kada se ljubavnik zanese dragom,
Iskaže čistoću i obećano prekorači*

*Bog zna, kada bih tragao za većom
ljubavlju prema Azzi, ne bih je uspeo naći. (Kutayir, 2004, p. 76)*

*Nemoj me koriti ako me nestrpljenje obuzme
jer ne vidoh u ljubavnim patnjama da iko ostade čvrst. (Kutayir, 2004,
p. 76)*

al- 'Alaqa (veza, spona)

I ovo je jedno od imena ljubavi koje srećemo u uzrijskoj poeziji. Govoreći o značenju ovog izraza al-Ġawhari u *al-Šiħaħu* kaže da dolazi u značenju *ljubav, strast*, za pogled pun ljubavi Arapi kažu *nazratun min di 'alaq*. Pesnik kaže:

*Hteo sam se strpeti prema tebi, ali izdade me
Ljubavna nit što je u mome srcu od davnina za te. (al-Ġawhari, p. 958)*

Sam izraz al-'alaqa u arapskom jeziku označava vezu, al-muta'allaq je ono što je okačeno, vezano za nešto. Iščitavajući uzrijske pesnike dolazimo do zaključka da je pesnik vezan ljubavnom vezom za svoju dragu. Kod uzrijskog pesnika al-'alaqa se zadržava samo na srčanoj vezi u kojoj je on al-muta'allaq, okačen i vezan za srce njegove drage. Ova ljubavna veza nikada nije materijalizovana, što je i suština uzrijske poezije, jer mnogi, u materijalizaciji ljubavi, vide i njen nestanak. Ibn Qayim navodi interesantan slučaj gde jedan stanovnik grada pita beduinku o njihovom shvatanju ljubavi, na šta ona odgovara da je za njih ljubav lepa riječ, pogled i nežnost. Na pitanje šta je ljubav za stanovnike grada, čovek odgovara da je to odnos između muškarca i žene, a beduinka to prokomentariša: „To je kod nas običaj onda kada želimo dobiti dete.“

Medžnun peva:

*Vezao sam se za Lejlu, a ona još nosi hamajlije;
vršnjakinjama nabujale dojke ne pokazuje. (Magnun, 2008, p. 164)*

Kusejr kaže:

*Vezao sam se za Azzu u pupoljku njene mladosti
Ljubavne niti zamalo moje srce obužeše. (Kutayir, 2004, p. 72)*

al-Hawa (strast, naklonost)

al-Hawa u arapskom jeziku označava ljubav i naklonost u svim situacijama, bilo da se radi o dobru ili o zlu (Fayruzabadi, 1995, str. 1211). U Tadžu se navodi: „al-Hawa je ljubav... Al-Azhari kaže: ‘To je zaljubljenost zaljubljenog prema nečemu i dominacija te ljubavi nad njegovim srcem.’ Ibn Side navodi da se ovaj izraz odnosi na sve vrste ljubavi; dozvoljene i pokuđene, dok mnogi smatraju da se ova ljubav odnosi samo na pokuđenu ljubav. al-Hawa je volja i nastojanje toplog ljudskog duha/nefsa.“ (al-Zubaydi, 1965, p. 326/40) Primer ovakve upotrebe ove riječi nalazimo kod Džemila koji se obraća voljenoj Busejni:

*Ali mi je duša moja neposlušna i prkosna,
Ti si njena strast, o Busejno, i želja njena.* (Ġamil, 2008, p. 30)

Na drugom mestu kaže:
*Od tebe će odvrćati strast moju, ali će se ona ponovo vratiti
Kada se ja zaljubim, moja ljubav neće nestati.* (Ġamil, 2008, p. 121)

Govoreći o strastvenoj ljubavi prema voljenoj, o patnji koju srce u takvoj ljubavi preživljava, ali i o spremnosti da se ta patnja podnosi, Medžnun peva:

*Kada bih dva srca imao, jednim bih živeo
A drugo bih u strasti prema tebi da pati ostavio.* (Magnum, 2008, str. 17)

Njegov savremenik, Kusejr je pevao svojoj Azi:
*Tabali smo staze strminama strasti,
Na tom putu ja ostadoh čvrst, a ona posrnu... (Kutayir, 2004, p. 56)
Njoj posvećujem najveću svoju strast
A znam-u bežanju od nje za mene je spas.* (Kutayir, 2004, p. 85)

al-Mawadda (Prevelika ljubav)

Izraz al-mawadda u arapskom jeziku označava preveliku ljubav. To je stepen ljubavi u kojoj onaj koji voli oseća veliku milost i nežnost prema voljenoj osobi (al-Ġawzija, 1999, str. 14). U Tađu stoji: „al-Waddu, al-widadu je ljubav i prijateljstvo, a upotrebljava se i u značenju htenja i željenja. Ibn Sideh kaže: ‘al-Waddu je ljubav u svim aspektima dobra. U al-Mufradatu stoji: ‘al-Waddu: ‘Ljubav prema nečemu i želja da to voljeno postoji i opstoji i upotrebljava se u svakom od ova dva značenja... al-wuddu je čovek previše zaljubljen.’ „ (al-Zubaydi, 1965, p. 678/9) Govoreći o ljubavi koja je planula između njega i Busejne, Džemil peva:

*Prvo što rasplamsa ljubav među nama,
O Busejn, u dolini Begid, svađa beše.*

*Rekoh joj nešto, a ona mi uzvratila istom merom
Za svaku moju riječ, Busejno, ti odgovor imaše. (Ġamil, 2008, p. 32)*

Na drugom mestu kaže:

نڤنض تامملا ىتح مكئب ڤن أو ... ڤتدوم رڤيغت مل ڤن أب تددهش
*Svedočim da se moja ljubav nije promenila
I da sam vam ja do smrti odan.*

Kusejr kaže:

*Za Azu me veže neprekidno uže ljubavi
Njom ćeš opčaran biti, čak i kada si ljubavljuz zanesen. (Kutayir, 2004, p. 40)*

*Postupi lepo ili ružno – neću te koriti
Makar me i zamrzela – neću te prestati voleti.*

*Seti se ljubavi koja je nestala
A bila je darovana meni-to nemoj zaboraviti. (Kutayir, 2004, p. 57)*

al-Wağdu (ljubav pomiješana s tugom)

Ovaj izraz obično označava ljubav nakon koje dolazi tuga. Ovaj izraz se najčešće koristi da označi tugu izazvanu ljubavlju. (al-Ġawzija, 1999, str. 15). U Tağu stoji: „Wağd, sa fathom i sukunom, se upotrebljava samo kada je ljubav u pitanju. To je stanje u kojem čovek prema ženi oseća snažnu ljubav, kada za njom žudi i voli je snažno i duboko... isti koren se upotrebljava da označi i tugu, stin što u perfektu dolazi na oblik weğide.“ (al-Zubaydi, 1965, pp. 256-257/9)

Džemil kaže:

*Kada rekoh: „Ša bi sa mnom, Busejno? Umirem!
Od ljuavne čežnje, ona reče: „Budi čvrst,“ ali samo čežnja raste.*

Na drugom mestu kaže:

*Uzimaju mi za greh i moja i njena porodica,
A kada bi znali moju ljubavnu bol, pravdali bi me.*

Medžnun peva Lejli:

*O Lejla, volim te ljubavljuz strasno zaljubljenog
Pred kojom su sve teškoće nebitne.*

*Volim te ljubavljuz kojom da ti mene voliš
Od ljubavne tuge bi te ludilo obuzelo (Magnum, 2008, str. 185).*

Kusejr peva:

Suzama oka moga rekoḥ: Tecite

I o ljubavnom bolu koji se ne vidi pričajte.

Ne znadoḥ da se oko pre rastanka s njom

U dolini Šeba, zbog vatre ljubavnog bola, zaledi. (Kutayir, 2004, p. 78)

al-Kalaf (odanost)

Jedno od imena ljubavi je i al-kalaf koje se najčešće prevodi kao odanost. Naravno, tu postoji i veza s osnovnim značenjem ove riječi, a to je napor i teškoća. Džemil kaže:

Postade joj teško videvši moju odanost njoj

A meni je zbog toga draža od tereta. (Ĝamil, 2008, str. 121)

al-Šawqu (čežnja)

al-Šawq ili čežnja je stremljenje srca prema nečemu. U Taĝu se navodi: „Al-šawqu je stremljenje duše prema nečemu, praćeno čežnjom. Arapi govore: ‘Barraḥani al-šawqu/obuzela me je čežnja. ‘ Ibn al-’Arabi govori: ‘Al-šawqu je pokretanje strastvene ljubavi.’“ (al-Zubaydi, 1965, p. 538/15)

Džemil kaže:

Ne posetim li je, čežnja i strasti me obuzmu

Srce moje boluje naviknuto njenom blizinom. (Ĝamil, 2008, p. 29)

Medžnun kaže:

Kada će se izlećiti od tebe srce ranjeno?

Od tebe su mi bliže strele smrti.

Ostaje mi samo daljina, ljubavni bol, čežnja, drhtaj...

Ti mi ne dolaziš, a ja ti se ne mogu približiti. (Magnun, 2008, p. 16)

Daljina mi nanosi bol, a žarka ljubav rane produbljuje,

Njena kuća je daleko, a skupine su se razišle. (Magnun, 2008, p. 19)

Kusejr kaže:

Velika je čežnja moja kada sam odvojen od nje

Poput Besaka od brda Sunduda odvojena. (Kutayir, 2004, p. 41)

Al-Šababa – žarka ljubav

Autor al-Šihaḥa kaže: „al-Šababa je nežnost i tananost čežnje i njen žar... al-Šabbu je zaljubljenik koji čezne.“ (al-Zubaydi, 1965, p. 181/3). Ovaj izraz u osnovi označava prolivanje i sipanje vode, bujicu. To je ljubav koja, poput bujice, zasipa srce zaljubljenog.

*Tračari mi samo ljubavni žar raspaljuju
A njihova brojnost zanos njome povećavaju.* (Ġamil, 2008, p. 144)

Medžnun kaže:
*Bože, šta je srcu mome suđeno?
Do žar ljubavi, bol i patnja.* (Magnun, 2008, p. 19)

Kusejr kaže:
*Pogledah sebe i vidoh; žarka ljubav zadesi me
Oči moje zasuziše – bojah se da ne napusti me.* (Kutayir, 2004, p. 29)

*Neka ne misle spletkaroši da je žar moje ljubavi
Prema Azzi bio zatrpan pa se rasplamsao.* (Kutayir, 2004, p. 57)

Kusejr kaže:
*Pogledah sebe i vidoh; žarka ljubav zadesi me
Oči moje zasuziše – bojah se da ne napusti me.
Rekoh sebi kako doći do vrhunca bez nje?
Kada je ona život moj i oličenje najveće želje?* (Kutayir, 2004, p. 29)

al-‘Išq

al-‘Išq označava opčinjenost i zadivljenost zaljubljenog ljubljenom i predstavlja preterivanje u ljubavi. Navodi se da je Ibn ‘Abbas Aḥmad b. Yaḥya upitan koji vid ljubavi je bolji al-ḥubb ili al-‘išq, pa je odgovorio: „al-Ḥubb, jer je al-‘išq ljubav preterivanja.“ To je ljubav koja zaslepi osećanja tako da zaljubljeni ne može spoznati nedostatke i manjkavosti voljene/og. Ibn Sina je napisao poslanicu o ‘išqu u kojoj pojašnjava njena značenja i kaže da se ovo ne odnosi samo na ljude, već na sva druga bića, nebeska tela, elemente, biljke i životinje. To je poput lepote koja se ne može spoznati i opisati. (al-Zubaydi, 1965, p. 158/16) Izraz *‘ašāqa* označava i zeleno drvo koje počinje venuti i čiji listovi počinju žuteti, te mnogi smatraju da je i zbog toga zaljubljenik nazvan ovim imenom. (al-Zubaydi, 1965, p. 159/16) To i jeste stanje snažno zaljubljenog. Arapski pesnik, obuzet ljubavlju, doista predstavlja drvo uvelih i požutelih listova, željno ljubavi njegove drage koja će ga, poput vode, vratiti u život.

Džemil kaže:

*Posmatram one koji jedni za drugim čeznu,
Na ovom svetu se slade i pobeđuju, ali ne ja i ona.*

*Hodim ja, hodiš i ti, gradom lutamo
Poput dva sužnja neprijatelju založeni.*

Medžnun govori:

*Šta mi zburadi jezici mogu reći
Osim da mi kažu da sam tobom opčinjen.*

*Da, draga si mi, istina su njihove reči,
Makar tvoja ljubav prema meni ne bila čista. (Magnun, 2008, p. 139)*

Na drugom mestu govori:

*A šta su ljudi do ljubavlju opčinjeni, strašću ispunjeni
Nema dobra u onima koji ljubavlju nisu obuzeti i zaljubljeni. (Magnun,
2008, p. 141)*

al-Kamad (Seta)

al-Kamad je neizostavno osećanje koje prati zaljubljene. Nije od direktnih imena ljubavi, ali je nerazdvojna od nje. A prema mišljenju Ibn Qayima, nema razlike između neke reči i propratnih osobina koje je prate. Po autoru Al-Šihaha, ovaj izraz označava skrivenu tugu, a jedno od njegovih značenja je i promena boje. (al-Ġawhari, p. 1215)

Umri od sete ili živi u prekoru

U Lejlinim prsima krije se tajna koja je savetuje. (Ġamil, 2008, p. 43)

al-Ġawa (ljubavni žar)

al-Ġawa označava unutrašnju strast, ovaj izraz označava i plamen i teškoću ljubavnog žara i bola. Ovaj bol i žar mogu biti izazvani ljubavlju ili tugom. Jedno od značenja ovog izraza jeste i bol koji čovek oseća u prsima. (al-Zubaydi, 1965, str. 384/37)

Za Ummu Velidom osećam ljubav i bol

Ljubavna žar pod rebrima mojim je rasplamtjela. (Kutayir, 2004, p. 46)

Ja ću ti, Azza, sigurno doći, pa ću se vratiti

Ali ljubavnog žara prema tebi pošteđen neću biti. (Kutayir, 2004, p. 88)

Zaključak

Svi izrazi navedeni u radu su izrazi koji označavaju ljubav i stanja kroz koja zaljubljeni uzritski pesnik prolazi. Oni, na dovoljan način, pojašnjavaju ljubavni žal, bol, setu i tugu u kojima se pesnik nalazi. Srce uzritskog pesnika je do vrha ispunjeno ljubavlju prema njegovoj dragoj, ono je čvrstom sponom ljubavi vezano za nju, žarka ljubavna bol rasplamsala se u njegovom srcu. On je poput oborene deve, koju je bolest oborila na zemlju i ne može ustati. Ili će biti izlečen ili će, kao žrtva ljubavi, umreti. Snažan individualizam i sentimentalnost koju nalazimo u njihovim pesmama odudara od klasičnih književnih konvencija u arapskoj poeziji tog vremena. Mnogo puta možemo naći jednu pesmu, jednu *qasidu* koja ne posjeduje sve one delove koje, uslovno rečeno, mora posedovati. Neretko nalazimo kasidu od samo 4-5 distiha. U pesmi uzritskog pesnika sve je podređeno ljubavi, pa čak i Džemilovo pevanje o sopstvenoj smrti, o glasniku koji ga već poziva, posvećeno je njegovoj jedinjoj i nezaboravljenoj Busejni i neizmernoj ljubavi prema njoj. I Kusejrove suze i naricanja nad Azinim grobom posvećeni su ljubavi.

U poeziji uzritskih pesnika žena postaje centar svih pesnikovih stremljenja, ona postaje primarni cilj njegovog pevanja. Ako je u preislamskoj poeziji žena bila na „marginama pevanja“, u poeziji Umara b. Abu Rabi'e, „pomerenja s tih margina“, u uzritskoj pesmi ona zauzima središnje mesto, ona je, i to samo ona jedna, centar i uzrok svih pesnikovih suza, osmeha, patnji i bolova.

Pored spomenutih i obrađenih termina, postoji još nekoliko drugih koji se veoma retko spominju, a koji će biti obrađeni u nekom većem i temeljnijem radu od ovoga. Spomenuti termini su najučestaliji i oni su suština i bit koji opisuju emotivno stanje uzritskog pesnika.

Izvori

- Ġamil, B. (2008). *Divan*. Bejrut: Dar al-ratib al-džami'ijje.
Kuṭayir, ' (2004). *Divan*. Bejrut: Dar al-kitab al-'arebi.
Maġnun, L. (2008). *Divan*. Bejrut: Dar al-kitab al-'arebi.

Citirana literatura

- al-Ġawzija, I. Q. (1999). *Rawda al-muhibin we al-nuzha al-'ašiqin*. Bejrut: Dar al-turas.
al-Zubaydi, M. M.-H. (1965). *Tag al-'arus*. Kuvaj: Vizara al-iršad wa al-anba'.

Đaif, Š. (1999). *al-Hub al-udri 'inda al-'Arab*. Kairo: Dar al-masrija al-lubnanija.

Fayruzabadi, M. b. (1995). *Al-Qamus al-muhit*. Bejrut: Daru-l-fikr.

Фильштински, И. (1977). *Арабская литература в средние века*. Москва: Наука.

Semir Rebronja

POETIC TERMINOLOGY OF LOVE IN ARABIAN POETRY

Summary

There are few nations that dedicated a great part of their literature to love, the way the Arabs did in their literature. This paper deals with the poetic terminology of the Arabian (platonic, love desert) poetry that originated at the end of 7th century BC in the northern part of the Arabian peninsula. The paper is based on the work of three most important poets of the period Ġamil, Maġnun (his real name is Qajs) and Kuṭayr. These poets dedicated almost their whole collections to their loved ones, Buṭayna, Layla and 'Azza, a fact that makes them recognizable in both Arabian and Non-Arabian literary studies.

Key words: Arabian love poetry, love, passion, longing, desert, the Arabian peninsula